

SPRAWOZDANIA NAUKOWE

SPRAWOZDANIE Z UROCZYSTOŚCI PODPISANIA LISTU INTENCYJNEGO DOTYCZĄCEGO OPRACOWANIA MONOGRAFII DZIEJÓW ŁODZI, ŁÓDŹ, 29 LIPCA 2021 ROKU

SUMMARY

Report from the ceremony of signing the letter of intent on the development of the historical monograph of Lodz, Lodz, July 29, 2021

On July 29, 2023 the city of Lodz will be celebrating the 600th anniversary of granting city rights by the King Władysław Jagiełło in Przedbórz on Pilica. For this occasion historians from University of Lodz proposed to write a five-volume historical monograph of Lodz of an interdisciplinary character. The initiative was supported by the city authorities. On July 29, 2021 at the ceremonial meeting between the City Hall, the University of Lodz and project partner institutions a letter of intend was signed. The ceremony ended with the first public presentation of the oldest preserved original document from the history of Lodz.

KEYWORDS: scientific report, Lodz, jubilee of granting city rights, letter of intent, monograph of city

STRESZCZENIE

W dniu 29 lipca 2023 r. Łódź obchodzić będzie jubileusz 600-lecia nadania miastu praw miejskich przez króla Władysława Jagiełłę w Przedborzu nad Pilicą. Z tej też okazji z inicjatywy historyków Uniwersytetu Łódzkiego powstał pomysł uczczenia ważnej dla łódzian rocznicy poprzez napisanie pięciotomowej monografii dziejów Łodzi o interdyscyplinarnym charakterze. Inicjatywa została poparta przez władze Łodzi i 29 lipca 2021 r. miała miejsce uroczystość podpisania listu intencyjnego pomiędzy Urzędem Miasta Łodzi a Uniwersytetem Łódzkim oraz instytucjami partnerskimi projektu. Uroczystość zakończyła pierwsza publiczna prezentacja najstarszego zachowanego oryginalnego dokumentu z dziejów Łodzi.

SŁOWA KLUCZOWE: sprawozdanie naukowe, Łódź, jubileusz nadania praw miejskich, list intencyjny, monografia miasta

W dniu 29 lipca 2023 r. Łódź obchodzić będzie jubileusz 600-lecia nadania miastu praw miejskich przez króla Władysława Jagiełłę w Przedborzu nad Pilicą. Z pewnością nawet niejeden z mieszkańców miasta nie zdaje sobie sprawy z tego faktu, ponieważ dzieje miasta utożsamiane są przede wszystkim z jego przemysłowym rozwojem. Przemysł włókienniczy w mieście nad Łódką zapoczątkowany w 1820 r. determinował rozkwit tego niewielkiego wówczas miasteczka o rolniczym charakterze. W przeciągu kilkudziesięciu lat XIX stulecia Łódź wyrosła na drugie co do wielkości – po Warszawie – miasto polskie i największy ośrodek przemysłowy Królestwa Polskiego.

Patrząc poprzez ten pryzmat, musi zaskakiwać fakt, że dotąd nie ukazała się całościowa monografia Łodzi. Z trzytomowego projektu zainicjowanego już w latach sześćdziesiątych XX w. wydano jedynie tom pierwszy kończący się na roku 1918. Planowana seria nie doczekała się niestety finalizacji¹. Temu deficytowi próbowano zaradzić w początkach XXI w., kiedy powstała jednotomowa monografia, która nie stanowi jednak kompleksowego opisu dziejów, a podejmuje wybrane wątki. Na publikację składają się rozdziały autorów specjalizujących się przede wszystkim w geografii i socjologii miasta². W jakimś stopniu komplementarnym do niej jest *Ilustrowana encyklopedia historii Łodzi*, a jej największą zaletą są dziesiątki oryginalnych i najczęściej wcześniej nieznanymi ilustracji³. Należałoby jeszcze wskazać na autorskie prace o charakterze popularno-naukowym prof. Wiesława Pusia i dr. Marcina Szymańskiego⁴.

Z okazji zbliżającej się okrągłej rocznicy nadania Łodzi praw miejskich wśród historyków z Instytutu Historii Uniwersytetu Łódzkiego odrodził się pomysł przygotowania obszernej interdyscyplinarnej historii miasta, która byłaby doskonałym uczczeniem jubileuszu tego ośrodka miejskiego i jego współczesnych mieszkańców. Inicjatywą tą zainteresowanie wyraziły także władze miasta z prezydent Hanną Zdanowską na czele, proponując swoje wsparcie finansowe. Stąd też podczas obchodów 598. rocznicy nadania praw miejskich Łodzi (29 lipca 2021 r.) został podpisany list intencyjny w tej sprawie. Uroczystości zapoczątkowano na Starym Runku, gdzie pod tablicą upamiętniającą nadanie Łodzi praw miejskich przedstawiciele władz miasta oraz Uniwersytetu Łódzkiego i różnych instytucji, organizacji i stowarzyszeń złożyli kwiaty. Następnie w ogrodzie Muzeum Miasta Łodzi (dawny Pałac I. Poznańskiego) prezydent miasta Łodzi Hanna Zdanowska,

¹ *Łódź. Dzieje miasta*, red. R. Rosin, t. 1, *Do 1918 r.*, red. B. Baranowski, J. Fijałek, Warszawa–Łódź 1980 [wyd. II – 1988 r.].

² *Łódź. Monografia miasta*, red. S. Liszewski, Łódź 2009.

³ *Ilustrowana encyklopedia historii Łodzi*, red. A. Grzegorzczak, Łódź 2015.

⁴ W. Puś, *Dzieje Łodzi przemysłowej*, Łódź 1987; M. Szymański, *Łódź na wodach dziejów. Biografia miasta*, Łódź 2019.

rektor Uniwersytetu Łódzkiego prof. Elżbieta Żądzińska, dziekan Wydziału Filozoficzno-Historycznego UŁ prof. Maciej Kokoszko, przewodniczący Komitetu Naukowego monografii prof. Jarosław Kita i dyrektorzy instytucji partnerskich projektu – Muzeum Miasta Łodzi, Muzeum Tradycji Niepodległościowych w Łodzi, Archiwum Państwowego w Łodzi oraz Biblioteki Miejskiej w Łodzi – złożyli podpisy pod listem intencyjnym. Zawarte porozumienie przewiduje wydanie pięciotomowej monografii miasta, w której przedstawiona zostanie historia Łodzi od czasów najdawniejszych aż po współczesność. Projekt realizowany jest przez Wydawnictwo Uniwersytetu Łódzkiego, a koedytorem została Biblioteka Miejska w Łodzi. Zdecydowaną większość kosztów związanych z wydaniem całości publikacji pokrywa Urząd Miasta Łodzi.

„Historia Łodzi to wspaniałe dzieje wspaniałych ludzi, którzy ją tworzyli – fantastycznych osób, które były odważne i swoją codzienną pracą budowały nasze miasto. Nadchodzi czas, by ich karta historii w dziejach Łodzi została zapisana na trwałe, na kartach monografii” – podkreśliła prezydent Łodzi Hanna Zdanowska podczas podpisania listu intencyjnego. Z kolei rektor UŁ prof. Elżbieta Żądzińska zapowiedziała, że pięciotomowa monografia, która powstanie w bardzo krótkim czasie jak na tego typu wydawnictwa, stanowić będzie wyjątkowy pomnik miasta, stworzony przez naukowców. Wyraziła swoją radość, że Uniwersytet Łódzki może wziąć tak znaczący udział w tym przedsięwzięciu. Podkreśliła wielodyscyplinową reprezentację badaczy z kierowanej przez nią uczelni, współpracujących nie tylko z Urzędem Miasta Łodzi, ale także z wieloma miejskimi instytucjami. „To pozwala być przekonanym, że będzie to dzieło wyjątkowe i kompletne” – konkludowała prof. E. Żądzińska.

Jak zaznaczył w swoim wystąpieniu przewodniczący Komitetu Naukowego prof. Jarosław Kita, prace nad monografią podjęło kilkudziesięciu autorów, specjalistów z dyscyplin, takich jak: historia, historia sztuki, archeologia, etnologia, literaturoznawstwo, językoznawstwo czy geografia. Koncepcja publikacji przygotowana została przez Komitet Naukowy w składzie: prof. Jarosław Kita – przewodniczący i redaktor naukowy tomu drugiego, prof. Tadeusz Grabarczyk – redaktor naukowy tomu pierwszego, prof. Przemysław Waingertner – redaktor naukowy tomu trzeciego, prof. Krzysztof Lesiakowski – redaktor naukowy tomu czwartego, Mariusz Goss – redaktor naukowy tomu piątego oraz dr Andrzej Kompa, prof. Grażyna Ewa Karpińska, prof. Piotr Gryglewski, dr Olgierd Ławrynowicz i dr Adam Sitarek.

Pięciotomowa monografia będzie najważniejszym wydawnictwem towarzyszącym 600-letniej rocznicy nadania Łodzi praw miejskich przypadającej 29 lipca 2023 r. Wtedy też ukaże się pierwszy tom, w którym przedstawiona zostanie historia tzw. Łodzi rolniczej, czyli od czasów najdawniejszych aż do 1820 r. Następnie w odstępach kilkumiesięcznych do 29 lipca 2024 r. zostaną wydane kolejne tomy,

nad którymi prace trwają równolegle. Jest to przedsięwzięcie wyjątkowe, dzieło dedykowane wszystkim łodzianom. Powstanie praca naukowa, ale ciekawa w treści, napisana w sposób przystępny, a ponadto przyciągająca nowoczesną szatą graficzną.

Uroczystości zakończono w reprezentacyjnej sali Muzeum Miasta Łodzi, gdzie po raz pierwszy szerszej publiczności zaprezentowano odnaleziony po 100 latach przywilej renowacyjny potwierdzający lokację miasta. Zademonstrowany dokument datowany jest na 25 czerwca 1433 r. i został wydany w Kole przez Władysława Jagiełłę, podobnie jak pierwotny akt lokacyjny. Przywilej z Przedborza z 1423 r. najpewniej zaginął podczas wojny ze Szwecją w 1655 r., stąd ten nieco późniejszy jest najstarszym oryginalnym zachowanym dokumentem w dziejach Łodzi. Na uroczystości 598. rocznicy nadania praw miejskich został on wypożyczony od właściciela, którym jest biskupstwo włocławskie.

Życzyc wypada, aby zespół redakcyjny i autorski zakończył z powodzeniem prace nad wszystkimi tomami monografii, a tym samym Łódź, jako jeden z ostatnich większych ośrodków miejskich w kraju, doczeka się swojej spisanej historii.

Adrianna Czekalska

Uniwersytet Łódzki • University of Lodz

<https://orcid.org/0000-0001-7076-0169>

NOTKA O AUTORCE

Mgr Adrianna Czekalska – absolwentka studiów historycznych na Wydziale Filozoficzno-Historycznym Uniwersytetu Łódzkiego. Obecnie doktorantka Szkoły Doktorskiej Nauk Humanistycznych UŁ.

Zainteresowania naukowe: historia społeczno-gospodarcza polskiego ziemiaństwa, województwo łódzkie na przestrzeni XIX i XX w., dyplomacja okresu Sejmu Wielkiego.

e-mail: adrianna.czekalska@edu.uni.lodz.pl